

Posudek vedoucího vysokoškolské kvalifikační práce:

Název práce: Pohřební rituály a vypovídací možnosti hrobových výbav v mladší době římské na příkladech vybraných lokalit

Autor práce: Bc. Nikola Janovská

Autor posudku: Doc. PhDr. Eduard Droberjar, Dr.

Doporučuji k obhajobě (vepsat ano / ne): ANO

Jednotlivá hodnotící kritéria (uvést u každého bodu známku A–F):

- 1) Hodnocení dodržení zadání a jeho naplnění: A
- 2) Struktura práce (přítomnost kapitol podstatných pro splnění cílů práce a relevance jejich obsahu), logika výstavby kapitol: A
- 3) Metodika práce: B
- 4) Práce s literaturou a dodržení citačních norem: A
- 5) Jazyková a pravopisná úroveň práce: A
- 6) Kvalita a úroveň obrazové přílohy, včetně jejího provázání s textem: B
- 7) Celkové hodnocení práce (výsledný průměr vypočítaný ze známek jednotlivých bodů)¹: A
- 8) Slovní komentář, připomínky, náměty, otázky k obhajobě (možno rozepsat).

Rozsah práce: 214 stran, z toho 80 str. textu s obrázky (grafy), 8 str. literatury, 76 str. katalogu, 40 str. obrazových příloh (obr. 9-2 až 9-53), databáze na CD

Autorka si za téma své magisterské práce zvolila problematiku pohřebního ritu Germánů ve 3. a 4. století na území Čech a Moravy. Hlavním cílem práce mělo být zjištění „zda existuje vztah věku a pohlaví pohřbeného jedince s podobou jeho hrobové výbavy“. Dále se měla pokusit porovnat a interpretovat výbavy hrobů žárových s kostrovými.

V úvodních kapitolách (č. 1–4) Nikola Janovská stručně popsala stav výzkumu germánských žárových hrobů a pohřebišť z mladší a pozdní doby římské, charakterizovala specifika pohřebního ritu a představila použité metody.

Základem práce se autorce stala databáze 296 hrobů (tj. 265 hrobů žárových a 31 kostrových) ze třiceti vybraných lokalit, rovněž převedená do textového katalogu (Soupis vybraných lokalit z mladší i pozdní doby římské v Čechách a na Moravě). Katalog je přehledný, seznam artefaktů a jednotlivých hrobů včetně podrobnější klasifikace nálezů vychází z publikovaných dat.

¹ Numerické hodnoty známek: A – 1,0; B – 1,5; C – 2; D – 2,5; E – 3; F – 4.

K výběru lokalit kladu otázku: Proč nebyly použity dvě důležité publikované lokality, tj. Dobřichov-Třebická a Šitbořice? Přičemž šitbořické pohřebiště je moderně zpracované (Droberjar – Kazdová 1993; Vlach 2010) a má i antropologické určení, resp. analýzu.

Hlavní textová část práce se zabývá analýzou pohřebního ritu (kap. 5, str. 19–82). Tuto rozsáhlou a strukturovanou kapitolu považuji za nejdůležitější. V ní se postupně věnuje antropologickým datům, nálezovému inventáři hrobových celků a vypovídajícím možnostem, resp. interpretacím hrobových výbav.

Výsledky antropologie byly použity pouze u necelé poloviny analyzovaných hrobů. I když je znám problém určování pohlaví (lépe je určen dožitý věk), autorka přehledně shrnula antropologická data, ale podrobněji je neinterpretuje.

Detailně je popsán inventář hrobů a charakterizovány jednotlivé nálezové kategorie artefaktů. Tato část je kvalitně zpracovaná. Mám k tomu jednu metodickou poznámku: Počet hrobů s inventářem obsaženým v databázi je 83%. Je to dáno spíše subjektivním výběrem hrobů, resp. kolik nebo jaké procento bylo do databáze vloženo popelnicových hrobů bez inventáře a podle jakých kritérií byly vybrány?

Terminologická poznámka se týká pojmu pohřební nádoby. Lépe než pohřební nádoby, je užití pojmu popelnice nebo urny. Pohřební nádoby mohou být rovněž v popelnici nebo vedle ní (celé nebo fragmenty), autorka jim ostatně věnuje samostatnou podkapitolu (5.3.3.4. Keramické nádoby).

K zajímavým výsledkům dospěla při analýze tvarů a výzdoby popelnic. Podle ní nepodléhaly věku zemřelého, ale některé mohou mít význam pro stanovení pohlaví zemřelého. Jedním z takových prvků je výzdoba v podobě plastických výčnělků a jejich umístění na nádobě. Pro výzdobu v horní části nádoby shromáždila několik antropologicky určených ženských hrobů, pro výzdobu ve spodní části uvádí několik hrobů mužských. Tento pozoruhodný poznatek, byť prezentovaný jen na několika urnách měla dále konfrontovat s jinými obdobnými nádobami na labskogermánských lokalitách (stačilo uvést několik příkladů lokalit) a ověřit tak, zda je to jen lokální záležitost nebo to má širší význam. Pak by se snad mohlo psát o tzv. ženských a tzv. mužských popelnicích (obr. 9-3 a 9-4), ale dříve to je předčasné. I tak k takovým závěrům je nutné mít daleko rozsáhlejší analýzy.

Podrobně se studentka Janovská věnuje vypovídacím schopnostem (interpretaci) zkoumaného souboru hrobových celků, zejména problematice určování pohlaví a věku z hlediska antropologie a archeologie, sociálního statusu a rovněž chronologickým a geografickým aspektům.

Souhrnné výsledky práce jsou obsaženy v závěrečné kapitole (kap. 6, str. 82–85). Autorka konstatuje, že: „Provedená analýza potvrdila předpoklad, že podoba hrobové výbavy se odvíjí od věku a pohlaví pohřbeného jedince.“ Tady by stálo na místě uvést, že v některých případech se odvíjí od věku a pohlaví jedince ovšem za předpokladu, pokud je inventář srovnán s výsledky antropologického určení. U předmětů typu šperk nebo militaria je sice předpoklad k přiřazení pohlaví nasnadě, ale nelze takto argumentovat bez antropologického určení (byť i antropologové z malého souboru kostí nemusejí vždy přijít s jednoznačnými daty).

Důležitý přínos práce spatřuji ve srovnání výbavy žárových a kostrových hrobů. Možná chybí pokus o odpověď na otázku: Proč se kostrové hroby v mladší a pozdní době římské vyskytují v Čechách a na Moravě fakticky (až na výjimky) chybějí?

Z magisterské práce je jasně patrný autorčin samostatný přístup a její pokus o hledání výsledků cestou různých srovnávacích analýz. To hodnotím velmi kladně. Na druhou stranu má většina textu spíše popisnou formu (vyjmenovávání lokalit a k nim data, někdy se opakují stejná konstatování). Jinak jazyková úroveň práce je velmi dobrá, rovněž i technická stránka práce je kvalitní. Přehledné a důležité

jsou grafy v textové části. Jen některé obrazové přílohy mohly být kvalitnější (graficky vyčištěné převzaté obrázky, někde jsou měřítka jinde nikoliv a zejména drobný zmatek je v jejich číslování). Není zcela standardní používat dvě číselné řady, tj. 4-1, 4-2 atd. Chybějí obr. 1, 2 a 3, číslování začíná obr. 4-1. Dále chybějí obr. 6, 7 a 8. Číslování tří obr. 9-15, 9-52 a 9-53 je použito pro dvojí typy obrázků s různými lokalitami.

Závěrem: Přes moje drobné poznámky lze závěrem konstatovat, že magisterská práce Nikoly Janovské je na velmi dobré úrovni. Autorka nejen splnila zadání, ale rovněž se pokusila sama přispět k některým dílčím otázkám v identifikaci mužských a ženských žárových hrobů podle různých aspektů a artefaktů, zejména keramiky. Magisterskou práci N. Janovské hodnotím známkou A.



Dne 15. 8. 2020

Podpis autora posudku